Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 28 oktober 2020*

”Begäran om förhandsavgörande – Upphovsrätt och närstående rättigheter – Direktiv 2001/29/EG – Informationssamhället – Harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter – Artikel 3.1 – Överföring till allmänheten – Begreppet allmänheten – Elektroniskt ingivande av ett upphovsrättsligt skyddat verk till en domstol som bevisning i ett mål”

I mål C-637/19,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Svea hovrätt – Patent- och marknadsöverdomstolen (Sverige) genom beslut av den 20 augusti 2019, som inkom till domstolen den 27 augusti 2019, i målet

BY

mot

CX,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden E. Regan samt domarna M. Ilešič (referent), E. Juhász, C. Lycourgos och I. Jarukaitis,

generaladvokat: G. Hogan,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Sveriges regering, genom C. Meyer-Seitz och H. Eklinder, båda i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom K. Simonsson och J. Samnadda, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 3 september 2020 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: svenska.

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 3.1 och 4.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, 2001, s. 10).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan klaganden i det nationella målet, som påstår sig ha upphovsrätt till ett fotografi, och motparten i det nationella målet, som har använt sig av detta fotografi. Målet har sin bakgrund i att motparten i ett annat mål mellan parterna som bevisning i det målet skickat en kopia av en textsida med nämnda fotografi från klagandens webbplats till den allmänna domstol som handlade det målet.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Skälen 3, 9, 10 och 31 i direktiv 2001/29 har följande lydelse:

”(3) Den föreslagna harmoniseringen kommer att underlätta genomförandet av den inre marknadens fyra friheter och har samband med efterlevnaden av de grundläggande rättsprinciperna och särskilt avseende äganderätt, inklusive immaterialrätt, samt yttrandefrihet och allmänintresset.

…

(9) Utgångspunkten för en harmonisering av upphovsrätt och närstående rättigheter måste vara en hög skyddsnivå, eftersom dessa rättigheter har en avgörande betydelse för det intellektuella skapandet. Skyddet av dem bidrar till att bevara och utveckla kreativiteten och gagnar upphovsmän, utövande konstnärer, producenter, konsumenter, kultur, näringsliv och allmänhet. Immaterialrätt har därför erkänts som en integrerad del av äganderätten.

(10) För att upphovsmännen och de utövande konstnärerna skall kunna fortsätta med sin skapande och konstnärliga verksamhet måste de få en skälig ersättning för utnyttjandet av sina verk och detsamma gäller producenterna som måste kunna finansiera denna verksamhet. De investeringar som krävs för att producera varor, t.ex. fonogram, filmer eller multimedieprodukter, och tjänster, t.ex. sådana som tillhandahålls på begäran, är betydande. Ett tillfredsställande rättsligt skydd av immateriella rättigheter är nödvändigt för att säkerställa sådan ersättning och för att möjliggöra en tillfredsställande avkastning på investeringarna.

…

(31) En skälig avvägning mellan rättigheter och intressen hos de olika kategorierna av rättsinnehavare samt mellan de olika kategorierna av rättsinnehavare och användarna av skyddade alster måste upprätthållas. De befintliga undantag och inskränkningar från rättigheterna som fastställts av medlemsstaterna måste bli föremål för en ny bedömning där hänsyn tas till den nya elektroniska miljön. … För att säkerställa en väl fungerande inre marknad bör dessa undantag och inskränkningar ges en mer harmoniserad definition. Harmoniseringsgraden bör vara beroende av undantagens effekter på den inre marknadens förmåga att fungera väl.”

4 Artikel 3 i direktivet har rubriken ”Rätten till överföring av verk till allmänheten och rätten att göra andra alster tillgängliga för allmänheten”. I artikel 3.1 föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda varje överföring till allmänheten av deras verk, på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet att verken görs tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dessa verk från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.”

5 Artikel 4 i direktivet har rubriken ”Spridningsrätt”. I punkt 1 i denna artikel föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda all slags spridning till allmänheten, genom försäljning eller på annat sätt, av originalet av deras verk eller av kopior av detta.”

6 I artikel 9 i samma direktiv, med rubriken ”Fortsatt tillämpning av andra rättsliga bestämmelser”, föreskrivs följande:

”Detta direktiv påverkar inte bestämmelser om i synnerhet patenträtt, varumärkesrätt, mönsterrätt, bruksmodeller, kretsmönster i halvledarprodukter, typsnitt, villkorad tillgång, tillgång till kabelöverföringar av radio- och televisionstjänster, skyddet för nationalskatter, deponeringsskyldighet enligt lag, lagstiftning om kartellbildning och illojal konkurrens, affärshemligheter, säkerhet, sekretess, dataskydd och skydd för privatlivet, tillgång till allmänna handlingar samt avtalsrätt.”

Svensk rätt

7 I 2 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) föreskrivs följande:

”Upphovsrätt innefattar, med de inskränkningar som föreskrivs i det följande, uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar av det och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur- eller konstart eller i annan teknik.

Framställning av exemplar innefattar varje direkt eller indirekt samt tillfällig eller permanent framställning av exemplar av verket, oavsett i vilken form eller med vilken metod den sker och oavsett om den sker helt eller delvis.

Verket görs tillgängligt för allmänheten i följande fall:

1. När verket överförs till allmänheten. Detta sker när verket på trådbunden eller trådlös väg görs tillgängligt för allmänheten från en annan plats än den där allmänheten kan ta del av verket. Överföring till allmänheten innefattar överföring som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

…

4. När exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten.

Med överföring till allmänheten och offentligt framförande jämställs överföringar och framföranden som i förvärvsverksamhet anordnas till eller inför en större sluten krets.”

8 I 49 a § upphovsrättslagen föreskrivs följande:

”Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.”

9 Det framgår av tryckfrihetsförordningen att till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning ska var och en ha rätt att ta del av allmänna handlingar. Dessutom framgår av tryckfrihetsförordningen att handlingar som ges in till en domstol utgör allmänna handlingar, oavsett i vilken form och på vilket sätt de ges in. Detta innebär att vem som helst kan få ut en handling som lämnats in till en domstol. Från denna huvudregel finns det dock undantag för uppgifter som omfattas av sekretess.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

10 Klaganden och motparten är två privatpersoner som har var sin webbplats.

11 I en tvist vid svensk domstol skickade motparten som bevisning i målet en kopia av en textsida med ett fotografi från klagandens webbplats till den allmänna domstol som handlade det målet.

12 Klaganden gjorde gällande upphovsrätt till fotografiet och yrkade att motparten skulle förpliktas att utge skadestånd för upphovsrättsintrång och intrång i det särskilda skyddet för fotografiska bilder, enligt 2 § respektive 49 a § upphovsrättslagen. Motparten bestred skadeståndsskyldighet.

13 Underinstansen bedömde att fotografiet var skyddat enligt 49 a § upphovsrättslagen. Nämnda domstol konstaterade att genom att fotografiet getts in till domstolen kunde vem som helst begära att få del av det med stöd av tillämpliga bestämmelser. Enligt domstolen hade motparten därmed spritt fotografiet till allmänheten i upphovsrättslagens mening. Underinstansen ansåg emellertid att det inte var visat att klaganden hade lidit någon skada. Klagandens talan avslogs därför.

14 Klaganden överklagade domen till Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (Sverige), som är hänskjutande domstol.

15 Den hänskjutande domstolen har angett att den bland annat har att ta ställning till om det utgör ett otillåtet upphovsrättsligt förfogande, i form av en spridning eller överföring till allmänheten, att ge in en kopia av det aktuella fotografiet till en domstol. Parterna har vid den hänskjutande domstolen förtydligat att det aktuella fotografiet gavs in till den allmänna domstolen i form av en elektronisk kopia per e-post. Den hänskjutande domstolen vill även få klarhet i om en domstol kan omfattas av begreppet allmänheten.

16 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende påpekat att det råder oklarhet om hur begreppen överföring till allmänheten respektive spridning till allmänheten ska tolkas enligt unionsrätten, när det är fråga om ingivandet av upphovsrättsligt skyddade verk till en domstol. Oklarheten avser särskilt om en domstol är att anse som allmänheten i den mening som avses i direktiv 2001/29 och om uttrycket allmänheten ska ges samma innebörd vid tillämpning av artikel 3.1 och artikel 4.1 i direktivet.

17 Det ska vidare fastställas om det är fråga om en spridning till allmänheten eller en överföring till allmänheten när en handling ges in till en domstol, och ingivandet har samma effekt och fyller samma syfte oavsett om det sker genom en papperskopia eller som en bilaga till ett e-postmeddelande.

18 Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen beslutade mot denna bakgrund att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:

”1) Ska uttrycket ’allmänheten’ i artiklarna 3.1 och 4.1 i [direktiv 2001/29] anses ha en enhetlig innebörd?

2) Om svaret på fråga 1 är ja, är en domstol att anse som allmänheten i dessa artiklars mening?

3) Om svaret på fråga 1 är nej,
   a) är en domstol att bedöma som allmänheten om någon överför ett upphovsrättsligt skyddat verk till domstolen?
   b) är en domstol att bedöma som allmänheten om någon sprider ett upphovsrättsligt skyddat verk till domstolen?

4) Har det någon betydelse för bedömningen av om ingivandet av ett upphovsrättsligt skyddat verk till en domstol utgör en överföring eller spridning till allmänheten att det i nationell rätt finns regler om handlingsoffentlighet som innebär att handlingar som ges in till en domstol som utgångspunkt, om de inte omfattas av sekretess, är tillgängliga för var och en som begär ut dem?”

Prövning av tolkningsfrågorna

19 EU-domstolen påpekar inledningsvis att det framgår av begäran om förhandsavgörande att det aktuella fotografiet skickades in till den handläggande domstolen i form av en elektronisk kopia per e-post.

20 Det följer av rättspraxis att annan överföring till allmänheten av ett verk än spridning av fysiska kopior av verket inte omfattas av begreppet ”spridning till allmänheten” i artikel 4.1 i direktiv 2001/29, utan av begreppet ”överföring till allmänheten” i den mening som avses i artikel 3.1 i direktivet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 december 2019, Nederlands Uitgeversverbond och Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, punkterna 45, 51 och 52).

21 Mot denna bakgrund finner EU-domstolen att den hänskjutande domstolen har ställt sina frågor, vilka EU-domstolen kommer att pröva gemensamt, för att få klarhet i huruvida artikel 3.1 i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att begreppet ”överföring till allmänheten” i denna bestämmelse omfattar elektroniskt ingivande av ett upphovsrättsligt skyddat verk till en domstol som bevisning i ett mål mellan privatpersoner.

22 Enligt EU-domstolens fasta praxis avseende artikel 3.1 i direktiv 2001/29 innehåller begreppet ”överföring till allmänheten” två kumulativa förutsättningar; det krävs nämligen att verket överförs och att överföringen av detta verk sker till allmänheten (dom av den 31 maj 2016, Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, punkt 37, och dom av den 19 december 2019, Nederlands Uitgeversverbond och Groep Algemene Uitgevers, C-263/18, EU:C:2019:1111, punkt 61 och där angiven rättspraxis).

23 Såsom även framgår av denna rättspraxis kan, för det första, varje handling genom vilken en användare ger tillgång till skyddade verk, med full kännedom om konsekvenserna av sitt handlande, utgöra en överföring såvitt avser artikel 3.1 i direktiv 2001/29 (dom av den 14 juni 2017, Stichting Brein, C-610/15, EU:C:2017:456, punkt 26).

24 Detta är fallet när ett skyddat verk ges in elektroniskt till en domstol som bevisning i ett mål mellan privatpersoner.

25 För det andra förutsätter begreppet ”överföring till allmänheten”, i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 2001/29, dessutom att de skyddade verken faktiskt överförs till en allmänhet (dom av den 14 juni 2017, Stichting Brein, C-610/15, EU:C:2017:456, punkt 40 och där angiven rättspraxis).

26 Begreppet ”allmänhet” avser ett obestämt antal potentiella mottagare och förutsätter dessutom ett ganska stort antal personer (dom av den 15 mars 2012, SCF, C-135/10, EU:C:2012:140, punkt 84, dom av den 31 maj 2016, Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, punkt 41, och dom av den 29 november 2017, VCAST, C-265/16, EU:C:2017:913, punkt 45).

27 När det gäller det obestämda antalet potentiella mottagare har EU-domstolen påpekat att det är fråga om att på något lämpligt sätt göra ett verk tillgängligt för personer i allmänhet, i motsats till vissa bestämda personer tillhörande en privat krets (dom av den 15 mars 2012, SCF, C-135/10, EU:C:2012:140, punkt 85, och dom av den 31 maj 2016, Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, punkt 42).

28 I förevarande fall ska – såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 42–44 i sitt förslag till avgörande – en sådan överföring som den som är aktuell i det nationella målet anses avse en klart avgränsad och sluten krets med personer som tjänstgör vid en domstol, och inte ett obestämt antal potentiella mottagare.

29 Denna överföring sker således inte till personer i allmänhet, utan till vissa bestämda enskilda yrkesutövare. Mot denna bakgrund finner EU-domstolen att elektroniskt ingivande av ett upphovsrättsligt skyddat verk till en domstol som bevisning i ett mål mellan privatpersoner inte kan anses utgöra ”överföring till allmänheten”, i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 2001/29 (se, analogt, dom av den 19 november 2015, SBS Belgium, C-325/14, EU:C:2015:764, punkterna 23 och 24).

30 Det saknar härvid betydelse att det i nationell rätt finns regler om tillgång till allmänna handlingar. Det är nämligen inte den användare som gett in verket till domstolen som lämnar ut handlingen. Istället är det nämnda domstol som lämnar ut handlingen till de privatpersoner som framställt en begäran därom. Detta sker i enlighet med en förpliktelse och ett förfarande som föreskrivs i ett nationellt regelverk med bestämmelser om tillgång till allmänna handlingar, och direktiv 2001/29 påverkar inte sådana bestämmelser, vilket uttryckligen föreskrivs i direktivets artikel 9.

31 EU-domstolen påpekar – i enlighet med vad som anges i skälen 3 och 31 i direktiv 2001/29 – att det utifrån den i punkt 29 ovan angivna tolkningen blir möjligt att, särskilt i den elektroniska miljön, upprätthålla en skälig avvägning mellan, å ena sidan, det intresse som innehavare av upphovsrätter och närstående rättigheter har av att deras rätt till immateriell egendom erhåller skydd, vilket numera garanteras i artikel 17.2 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), och, å andra sidan, skyddet av de intressen och grundläggande rättigheter som tillkommer användare av skyddade alster samt allmänintresset (se, för ett liknande resonemang, dom av den 29 juli 2019, Pelham m.fl., C-476/17, EU:C:2019:624, punkt 32 och där angiven rättspraxis).

32 EU-domstolen har redan haft tillfälle att erinra om att det inte framgår, vare sig av artikel 17.2 i stadgan eller av EU-domstolens praxis, att rätten till immateriell egendom i artikel 17.2 är absolut och således ska garanteras ett undantagslöst skydd; rätten till immateriell egendom ska nämligen vägas mot andra grundläggande rättigheter (se, för ett liknande resonemang, dom av den 29 juli 2019, Pelham m.fl., C-476/17, EU:C:2019:624, punkterna 33 och 34 och där angiven rättspraxis), däribland rätten till ett effektivt rättsmedel i artikel 47 i stadgan.

33 Denna rätt till ett effektivt rättsmedel skulle allvarligt äventyras om en rättsinnehavare kunde motsätta sig att viss bevisning ges in till en domstol enbart av den anledningen att bevisningen innehåller ett upphovsrättsligt skyddat alster.

34 Mot denna bakgrund ska tolkningsfrågorna besvaras på följande sätt. Artikel 3.1 i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att begreppet ”överföring till allmänheten” i denna bestämmelse inte omfattar elektroniskt ingivande av ett upphovsrättsligt skyddat verk till en domstol som bevisning i ett mål mellan privatpersoner.

Rättegångskostnader

35 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

Artikel 3.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället ska tolkas så, att begreppet ”överföring till allmänheten” i denna bestämmelse inte omfattar elektroniskt ingivande av ett upphovsrättsligt skyddat verk till en domstol som bevisning i ett mål mellan privatpersoner.

Underskrifter